

KRIZA: ogrožene temeljne družbene vrednote, norme in strukture. Dogodki producirajo negotovost, so stresni, relativno omejen čas za ukrepanje. V krizi je treba hitro ukrepati in sprejemati težke odločitve v kratkem času. Vsaka odločitev omejuje že vse naslednje.

Atributi krize: ogroženost vrednot, negotovost, presenečenje, časovni pritisk, stres.

KOMPLEKSNOŠT KRIZE: 1) Na enem področju negativno vpliva na druge razsežnosti varnosti posameznika in skupnosti; 2) Deluje prek različnih meja – tudi nacionalnih; 3) Povezuje se z drugimi globalnimi problemi sodobnih družb; 4) Velik prepad med pričakovanji javnosti v krizi in zmožnostmi oblasti, da jo omeji; 5) Občutljivost ljudi na krize se povečuje: zdravje, osebna in kolektivna varnost so pomembnejše vrednote.

ZNAČILNOSTI KRIZ: A) lastne, situacijsko in kontekstualno pogojene značilnosti kriz; B) skupne značilnosti: 1.) ogrožanje temeljnih vrednot (*ozemeljske celovitosti, pravne države, temeljnih člov. pravic, člov. življenj*); 2.) omejen čas za oblikovanje politike in sprejemanje odločitev (*v razmerah ki so šokirale*); 3.) odločevalci delujejo pod velikim stresom; 4.) sprejemanje odločitev poteka v negotovih razmerah, v katerih dogodki prehitvajo eden drugega (*razmere se hitro spreminjajo*).

Značilnosti: Prva odločitev zaznamuje odvijanje nadaljnega procesa; Omejena uporabnost preteklih informacij; Omejena razpoložljivost primernih obstoječih informacijskih virov; Nenehno in nepričakovano pojavljanje vedno novih znamenj in značilnosti krize; Intenzivnejši notranji in zunanji nadzor nad odločitvami; Možnost oviranja tistih, ki so za krizo odgovorni; Neprestana psihična obremenitev odločevalcev z malo priložnostmi za popuščanja in sprostitev.

ODLOČEVALSKA KRIZA (*Hermann*) = situacija, ki ogroža prioritete cilje enote odločanja; Omejuje čas, ki je na razpolago za izvajanje odločitve in s svojim pojavom preseneti pripadnike enote odločanja.

MEDNARODNA KRIZA – s perspektive države je situacija v kateri so ogrožene temeljne vrednote; je omejen čas za ukrepanje in obstaja visoka verjetnost prisotnosti vojaške sovražnosti.

KRIZA (*Holsti*): označujeta jo resno ogrožanje pomembnih vrednot in omejen čas za ukrepanje. Kriza povečuje stres med tistimi ki se z njo ukvarjajo. (*Rosenthal, t'Hart & Charles*): kriza je resna grožnja ključnim strukturam ter temeljnim vrednotam in normam družbenega sistema, ki pod časovnim pritiskom in v zelo negotovih razmerah, zahteva sprejemanje kritičnih odločitev. (*Stern*) kriza odločanja je situacija, ki izhaja iz spremembe zunanjega ali notranjega okolja določene kolektivitete in jo označujejo: ogroženost temeljnih vrednot, nujnost in negotovost.

Tipologija: 1.) hitro pojemajoče krize (*hiter pojav in konec krize – ugrabitev letala, zajetje talcev, rutinske nesreče*); 2.) katarzične krize (*dolgotrajno pojavljanje krize in hiter konec – oblast vs ekstremistične skupine, močne vs šibke države*); 3.) počasi pojemajoče krize (*počasen pojav in počasen konec krize – vietnamska vojna, intervencija ZSSR v Afganistanu; nekatere okoljske krize*); 4.) krize s kompleksnimi dolgoročnimi posledicami (*pojavi se nenadoma, presenetljivo in presegajo zmogljivosti posameznih držav in celo MS – jedrska nesreča Černobil*).

KUV = je sestavljeno iz oblikovanja postopkov, doseganja dogovorov in sprejemanja odločitev, ki vplivajo na potek krize in obsega organiziranje, priprave, ukrepe in razporeditev virov za obvladovanje krize. **Odvija** se v organizacijskem kaosu pot

pritiskom MM, v stresnih razmerah in ob pomanjkanju točnih informacij. Na začetku premalo inf. na vrhuncu preveč.

ODLOČANJE V KRIZI

→ **DRŽAVA** – država je unitaren racionalni akter. Nizka eksplanatorna moč kognitivnih vidikov odločanja v krizi. Oblikovalce politike vodi nacionalni interes. Odločanje v krizi je kvalitetnejše kot odločanje v normalnih razmerah.

→ **BIR. ORG.: pozitivno:** 1)omejena je z različnimi normami – možnost napake je manjša; 2)zmanjša se pomen osebnih vrednot – člani se identificirajo z org.; 3)motivacija je večja in odpravlja slabosti, ki izhajajo iz hierarhije in centralizacije; 4)odločanje se premika k vrhu org. **slabosti:** 1.)nepopolne inf. v posameznih delih org.; 2.)organizacijska inercija – da bo delovala enako kot v normalnih okoliščinah; 3.)konflikt med koristmi posameznika in org.; 4.)birokratska politika in barantanje dominirata v procesu odločanja; 4.)razdvojenost med javnim in zasebnim – administrativna regresija. Posamezniki v določenih delih imajo slabe informacija in stališča – stališče je odvisno od tega kje v org se nahaja. Splošno: odločanje v krizi je kakovostnejše kot v normalnih razmerah.

→ **SKUPINA: pozitivno;** 1)odločanje je kakovostnejše kot pri posamezniku: skupina ni zgolj seštevek posameznikov; 2)dinamika skupinske interakcije: različni talenti, pogledi delitev dela, kakovostna vsebinska razprava o stanju in potrebnih ukrepih; 3)emocionalna podpora članom skupine. **Slabosti:** 1.)solidarnost prevlada nad učinkovitim odločanjem; 2.)neupravičen optimizem, občutek neranljivosti, stereotipi, zanemarjanje opozoril; 3.)latenten, vendar močan pritisk na člane skupine proti nestrinjanju.

→ **POSAMEZNIK**

Sistem nacionalne varnosti RS

- **obrambni sistem**
 - o vojaška obramba
 - o civilna obramba
 - Gospodarska obramba
 - Psihološka obramba
 - Obrambni ukrepi državnih in drugih organov (*ukrepi političnih in oblastnih organov za zagotavljanje kontinuitete oblasti v krizi*)
 - Druge neoborožene oblike neoboroženega boja
- **sistem notranje varnosti (Policija; Tožilstvo; Pravosodje; Obveščevalne službe; Inšpekcijski in nadzorstveni organi)**
- **sistem zaščite in reševanja**
 - o enote in štabi civilne zaščite
 - o državljani (*imajo določene obveznosti*)
 - o organi oblasti in lokalne skupnosti
 - o profesionalne *reševalne* organizacije (Gasilci; Socialno skrbstvo; Zdravstveno službo)
 - o društva (Gasilske organizacije; Kinologi; Jamarji; Radioamaterji; Gorska reševalna služba)

- **samo-organiziranje državljanov**
- **varnostna politika** - sistem nacionalne varnosti je proizvod varnostne politike in hkrati je tudi sistem nacionalne varnosti tisti, ki vpliva na to kakšna ta varnostna politika bo. Varnostno politiko vsake države sprejema parlament, vlada in njeni organi pa to politiko uresničujejo.
- → **Drugi akterji:** Civilna družba; Različne institucije (tudi univerza), ORC

NACIONALNA VARNOST (Hermann): zmožnost uživanja sadov pomembnih vrednot, ne da bi nas pri tem kdo oviral.

CO – del obrambno-zaščitne dejavnosti družbe, ki želi z nevojaškimi sredstvi zaščititi različne družbene in osebne vrednote, gmotne in kulturne dobrine in zagotoviti nepretrganost političnega, gospodarskega in kulturnega življenja posamezniku in skupnosti v krizah.

Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji: empirične ugotovitve

Metodološki pristop k raziskovanju, analiza primerov, ključni izsledki

Viri ogrožanja

Viri ogroženosti sodobne družbe. Je več področij s katerih prihajajo ti viri.

- naravne, tehnološke in antropogene nesreče,
- socialnoekonomski problemi; posebej v povezavi s procesom globalizacije. Danes se podirajo finančni trgi – povečuje se inflacija, svetovni problemi pridelave zdrave hrane – vse to postaja bolj varnostno vprašanje.
- množične migracije,
- okoljski problemi; okolje in varnost sta izrazito povezana fenomena.
- zdravstveno-epidemiološke razmere; v kontekstu globalizacije in novih tehnologiji, ki omogočajo veliko stikov, hitro potovanje – pomenijo drugačne probleme kot je bilo pred 100 leti.
- Terorizem; delno kot dejanski problem, in delno kot izrazita percepcija tega problema.
- področje informacijske tehnologije; informacijsko – komunikacijska tehnologija – večina naših sistemov družbe temelji na informacijsko- komunikacijski tehnologiji. Celotna preskrba je vezana na informacijske tehnologije – eklektična energija, plin, hrana ipd. tudi vse storitve ki jih potrebujemo kot državljanji – vse je vezano na te sisteme. To je področje, ki bo lahko tudi v prihodnosti pripeljalo do večjih kriz.
- organizirani kriminal in prekupčevanje z orožjem, nevarnimi snovmi in mamili; tudi ljudi, človeških organov. V procesu globalizacije – ko meje padajo. Prihaja do neke erozije vrednotnih sistemov. V Z svetu ni vse tako idealno. Na socialnem področju se veliko dogaja. Na področju družbene patologije – tu so mreže, ki prekupčujejo z ljudmi in njihovimi organi. Gre za prekupčevanje z otroki, pedofilija... Zdi se da je naše življenje precej pod vplivom kriminaliziranega okolja, ki nas obdaja. Sprašujemo se, kaj je še varno, kje se lahko neogroženo zadržujemo. Na vrednotni ravni se veliko spreminja. Ljudje so čedalje manj zaupljivi.

- oboroženi spopadi; ne glede na spremembe po 2SV je veliko lokalnih oboroženih spopadov. Bili smo v procesu dekolonizacije. Bilo je nekaj novodobnih imperialnih vojn (Vietnam, Afganistan) največ pa je več znotraj-državnih spopadov – razne etnične, religiozne, okoljske napetosti.

Bistvo: na vseh področjih in vsi ti dogodki prinesejo krizo. Dogodki ki izvirajo iz teh področij imajo značilnost da ogrožajo temeljne vrednote, da so lahko presenečenje, da prinesejo visoko stopnjo stresa...

Preučevanje krize

- Kriza: kompleksnost ⇒ učinki prek nacionalnih meja ⇒ potreba po sodelovanju ⇒ skupni programi na operativnem področju (ZN OCHA, NATO CEP, EU CP) ⇒ skupni program na raziskovalnem področju: Project Crisis Management Europe kompleksnost sodobne krize, je več vidikov. En vidik je značilnost, da krize učinkujejo prek nacionalnih meja. V tem smislu je logično, da so določeni programi znotraj mednarodnih organizacij, ki se skušajo spopadati s krizo.

Na ravni ZN: **OHCA** (*Office for Coordination of Humanitarian Affairs*) – Urad ZN za koordiniranje humanitarnih zadev.

V okviru NATA: **CEP** (*Civil Emergency Planning*) – civilno krzno načrtovanje – ukvaja se z različnimi krizami.

Raven EU: **CP** (*Civil Protection Mechanism*) – mehanizem CZ.

Kot se zdi smiselno, da se na nadnacionalni ravni povezujejo različne institucije, ki lahko pomagajo v soočenju v krizi. Te institucije ob krizah koordinirajo in si delijo naloge.

Upoštevati je treba, da je lahko v svetu večje št. kriz

Kot se država in te organizacije povezujejo je pomembno, da se povezujejo tudi raziskovalci in oblikujejo raziskovalne mreže, ki lahko združijo vsa empirična in teoretična spoznanja – skušajo krize čim bolj temeljito analizirati.

PCME – (*Project Crisis Management Europe*): Program kjer sodeluje več kot 20 Evropskih držav, gre za program, ki vključuje cca 100 različnih primerov kriz, ki so doslej analizirane. Ta program krize proučuje s pomočjo 10 ključnih analitičnih tem. Opravka imam z zanimivo matriko, kjer se na eni strani pojavljajo različne države in so različni primeri, ki jih je več kot 100 in nato še 10 analitičnih tem znotraj vsakega od posameznih primerov → so velike možnosti tudi sekundarne analize podatkov, ki jih tako dobimo.

Če je 100 primerov kriz; lahko primerjamo kaj se je dogajalo v vsaki državi posebej, nato se lahko vprašamo, kaj je bilo z naravnimi nesrečami in npr. znotraj njih le poplave... lahko pa nas zanima le neka analitična tema npr. ena je internacionalizacija – kakšne mednarodne učinke je imela določena kriza. Lahko nas zanima krizno komuniciranje in gledamo leto, lahko pa jih grupiramo na tip in znotraj tipa preverjamo dogajanje. Gre za bogastvo znanega gradiva, ki se ga še dodatno sekundarno analiziramo.

RISC (*Rare Incident with Strandge Consequences*) – na univerzi v Ljubljani. Gre za igro besed, saj se sliši kot tveganje. Ta program je zelo ambiciozen je tako raziskovalni kot pedagoški. Cilj je združiti raziskovalce iz različnih znanstvenih disciplin, ki se ukvarjajo z redkimi dogodki z močnimi družbenimi posledicami.

Npr. primer potresa – njegovemu proučevanju se lahko priključijo različni znanstveniki (geologi, seizmologi, geografi, družboslovci – obramboslovci, psihologi (*potres prinaša veliko psihičnih posledic*), sociologi, okolje-varstveniki...). Tu se vidi da imajo znanstveniki veliko skupnega.

Npr. problem potresa: geologi, seizmologi, gradbeniki – njih bo zanimal pojav do točke fizične destrukcije., ko pa gre za socialne posledice se pojavijo mnoge druge družboslovne vede. Obramboslovci so doslej sodelovali s sociologi, komunikologi manj pa s tehničnimi strokovnjaki. Zdaj se to širi. Tu je ambicija mreženja na lokalni ravni. Struktura, ki bo omogočala raziskovanje redkih dogodkov z močnimi družbenimi posledicami.

Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji

Primeri, ki smo jih mi proučili v Sloveniji in jih dali v skupno banko. . v CMUP

-osamosvojitvena vojna (dve pomembni odločitvi), 1991 to je bilo obsežno zanimalo jih je alarmiranje prebivalstva in blokiranje vojašnic oz. cestnih komunikacij. Ta dva primera in ti odločitveni situaciji znotraj vojne za Slovenijo so posebej proučili. Prej pa je bilo potrebno pojasniti kontekst situacije.

-kosovska kriza (implikacije za Slovenijo), 1999, ni se dogajala na ozemlju RS in to ni za RS tipična kriza, imela pa je vsaj potencialne varnostne implikacije za RS. Tu so bili begunci, ki smo jih pričakovali. Če bi val beguncev pritisnil tudi v smeri Z bi to bil vidik ogrožanja RS. Bila so različna razmišljanja o možnosti terorističnih napadov v povezavi s tem. Različna razmišljanja z ogroženostjo tujih predstavništva v RS in njeni zaščiti. Možnost je bila tudi za spopad dveh etničnih skupin: Srbov in Albancev, ki živijo v RS, kot možno nadaljevanje tega kar je bilo na Kosovu.

-potres v Posočju, 1998,

-poplave, jeseni 1998, na celjskem tam so bili najbolj ogroženi.

-eksplozija plina v stanovanjskem bloku v Mariboru, 1999, manjša kriza.

-razlitje naftnih derivatov iz skladišča v Ortneku, 1998, psihološka kriza. Leta 1998 je prišlo do razlitja cca 1000 litrov nafte, pride do onesnaženja potoka, podtalnice, in prišlo je tudi vodovoda in to tudi na občini Grosuplje in v NM, ne le v Ribniško-Cerkniškem področju.

-porušitev Kolizeja, 1995, stavba v Ljubljani – primer, ko se del stavbe zruši sredi mesta. Zdaj se govori, da bi ga podrli in tam zgradili večnamensko stavbo. Primer je zanimiv, ker se je zgodil ravno po spremembi lokalne samouprave – spremeni se zakonodaja. Ljubljana se spremeni v MOL. Zanimivo je bilo spremljati v tem smislu kako so se oblasti odzvale – kdo je bil pristojen in kako so se izogibali odgovornosti.

-požar v podjetju Gorenje, 2000,

-požar v skladišču podjetja DAR v Kopru, 2000,

-problem računalniškega prehoda v leto 2000 (Y2K). Ta problem ni bila kriza. Bila pa so velika pričakovanja potencialne krize. Prišlo pa je tudi do krize glede komuniciranja. Uprava RS za zaščito in reševanje je preko MM želela obvestiti ljudi, kako naj se v primeru krize vedejo, kaj naj si pripravijo ipd.. MM so udarili po upravi da pretirava in povzroča neprimerno paniko med ljudmi, da ni znakov krize – zavrnilo so objavo opozoril. MM so po zakonu o mediji in po zakonu o varnosti pred naravnimi in drugimi nesrečami dolžni objavljati taka obvestila, tu pa so se mediji uprli. Podobna sporočila so objavili tudi v drugih državah pa tam reakcije MM niso bile tako dramatične kot pri nas. Pri tej krizi je uprava za zaščito in reševanje ostala v njej osamljena, druge državne uprave je niso podprle. Prišlo je do precej zanimive situacije, ko se je zdelo da različne uprave med sabo niso koordinirale aktivnosti. Posledica krize – odstop direktorja uprave za zaščito in reševanje (Bojan Ušeničnik). Vidi se – kriza ki ni bila kriza , ki je bila v bistvu kriza komuniciranja in je imela tudi svoje žrtve.

Kognitivno-institucionalni pristop

Ta pristop smo uporabili pri proučevanju kriz. So različne stopnje tega pristopa. Kognitivno instrumentalni pristop proučevanja krize pomeni – sintagma je sestavljena iz kognitivnega in instrumentalnega pristopa.

Kognitivni – v vseh krizah nas zanima zaznavni in spoznavni vidik krize, predvsem tistih, ki odločajo v krizi. Po drugi strani pa vsi ki odločajo sprejemajo odločitve v institucionalnem kontekstu.

STOPNJE:

I: posamezen krizni primer smo umestili v ustrezen zgodovinski, politični, kulturni in upravno-sistemskega kontekst; Opišemo to krizo z zgodovinskega, političnega, kulturnega in upravno sistemskega vidika. Zgodovina je včasih bolj včasih pa manj pomembna. Pri kosovski krizi in vojni za Slovenijo je bila pomembna. Tudi pri potresu – če so se potresi dogajali že prej. Posočje je bil že 1965 – potres v Furlaniji julijski krajini.

Politični kulturni kontekst, tudi upravno sistemski – ko je sistem organiziran na lokalni in regionalni ravni – da imamo predstavo kdo so akterji.

II: vzpostavili smo časovni okvir in opisali primer, pri čemer smo čimbolj natančno opisali dogodek, identificirali akterje kriznega upravljanja in vodenja ter probleme, s katerimi so se ukvarjali; Kronologija in deskripcija primera. Dogodki se natančno opisujejo, in identificirati je treba akterje krize – konkretno kdo se je ukvarjal s krizo.

III: krizo smo razgradili na posebne okoliščine oziroma na sekvence, ki zahtevajo krizno odločanje; Vojna za Slovenijo – je veliko dogodkov in pomembnih odločitev. To krizo je treba eksekvincirati – razgraditi na posamezne sekvence in ugotoviti katere ključne odločitve so bile v posamezni sekvenci. Npr. alarmiranje. Ali pa vpadi v vojašnice – pomembna odločitev. ki se lahko analizira.

IV: vnovičen pogled na krizo v vsej njeni kompleksnosti oziroma uporaba holističnega pristopa, kar pomeni, da na krizo spet pogledamo kot na celoto, ki ima svoje značilnosti, te pa niso zgolj seštevek njenih delov oziroma sekvenc.

Na krizo se znova pogleda v njen celovitosti – holistični pogled na krizo. Krizo se ne obravnava več kot seštevek sekvenc ampak kot celoto s sovjimi značilnostmi. V

družbenih vedah je holistični pristop zelo pomemben. Ko analiziramo dogodek, pojav, ga razgradimo na sekvence, na koncu pa moramo pogledati holistično – pogledamo na celoto ki ima svoje značilnosti, ki niso le seštevek teh sekvenc.

To je strukturni pristop k kognitivno-institucionalnemu pristopu.

Analitične teme

Ki smo jih obdelali.

- priprave na krizo, tu nas zanima ali je skupnost pripravljena na soočenje z različnimi kriznimi dogodki, ali so načini in strukture, ki se s krizo spoprimejo. Ali smo v psihičnem smislu pripravljene odzvati se na krizo. Danes je težko ljudi pripraviti k kriznemu razmišljanju. Ljudje radi stvari vidimo kot normalne – težko vidimo, da se stvari odvijajo v napačno smer – radi spregledamo pojave, ki kažejo, da bi na krizo lahko prišlo

- proces odločanja, predvsem kdo je sprejemal odločitve – posameznik, skupine. Ali je bilo odločanje tehnokratsko, administrativno, demokratično, strogo centralizirano, ali je bilo sprejemanje odločitev bolj neformalno (kubanska raketna kriza – predsednik se obda z ljudmi, ki jim zaupa). Zanima nas proces odločanja

- vodenje, proučevanje kakšno je to vodenje bilo (linijski tip, matrični tip. Lahko je bilo konkretno ali abstraktno, ali je bilo na licu mesta ali z distance – različni stili vodenja, ki jih je treba proučiti. Tudi sicer v organizacijah – včasih vodja dobro pozna vse procese nekateri pa bolj od daleč vodijo in se ne poglobljajo v podrobnosti.

Zanima nas tudi kontrolni razpon posameznega voditelja.

- zaznavanje in opredeljevanje krize, pomembno poudariti kako zaznamo krizo in kako jo definiramo. Krize sploh ni, če je mi kot take ne zaznamo. *Lahko v Afriški državi opazujemo proces, ki se nam zdi krizen, oni pa ga obravnavajo kot nekaj normalnega – npr da ljudje umirajo zaradi pomanjkanja in epidemij – za njih je to vsakdanje življenje za nas pa je to huda kriza.*

Krizo je treba kot tako zaznati. Ključni odločevalci morajo situacijo zaznati kot krizo.

Lahko se pretirava v obeh smereh, včasih se želi poudariti krizo, čeprav zadeve še niso tako vidne, včasih pa je kriza že očitno nastopila, pa je ne želimo videti. Ob ekonomski in politični krizi: politične stranke zelo različno ocenjujejo situacijo – nekateri zelo črno: da je tik pred kolapsom, drugi pa optimistično, da je to normalno...zaznavanje in definiranje krize je ključnega pomena, da se krize lahko lotimo na ustrezen način.

- konflikt vrednot, to je pomembna tema. V krizah so velikokrat ogrožene vrednote, ki nam veliko pomenijo in velikokrat je ogroženih več takih vrednot hkrati. Takrat je treba odločiti kaj je naša prioriteta. Ključna vrednota je človeško življenje, vaših pa je treba sprejemati tudi težke odločitve, ko ne moremo več življenj hkrati rešiti – odločiti čemu bomo dali prednost: šoli, bolnišnici, domu upokojencev. Npr. ob potresu z omejenim številom reševalnih sil.

V takšnih situacijah je treba sprejemati težke odločitve.

Lahko je situacija, ko vodna ujma ogroža več območij hkrati. Npr voda se nabira v nekem naravnem jezcu – zdi se da bo porušilo to naravno oviro in zgrmela v dolino – imamo možnost vplivanja kam bo voda zgrmela –z razstreljevanem usmerimo vodni tok – odločamo se kam bomo usmerili vodni tok.

- politično-organizacijsko sodelovanje in konflikt, kriza je za mnoge institucije in posameznike tudi priložnost. Lahko v krizi pride do tekmovanja med različnimi institucijami, ki se želijo izkazati kot koristne od tega je odvisen njihov imidž in položaj v

sitemu nacionalne varnosti. Dolgoročno je od tega lahko odvisen položaj in financiranje te institucije. Zato pogosto te institucije med sabo tekmujejo.

RS pričakovali bi, da bi civilne organizacije zgodaj v reševanje poklicale tudi vojsko in se sprašujemo zakaj ne – včasih se hočejo pokazati, da so sposobni sami rešiti situacijo Lahko pa pride do situacije, ko se vsi krizi hočejo izogniti in se z njo nočejo soočiti. Včasih je lahko soočenje s krizo za org. škodljivo – lahko se proglasijo za nepristojno. Kakšne krize niso tako atraktivne, so pa pereče in zahtevajo ogromno sredstev za razrešitev in nihče noče biti pristojen za to.

Odlaganje nevarnih snovi na barju – institucije se prerekajo kdo je pristojen. Razreševanje tega problema ne bo prinašalo točk ugleda pri javnosti, stroški za sanacijo pa bodo zelo visoki. Zato se organizacije in institucije temu izogibajo.

Tekmovanja in sodelovanja – lahko pripeljejo celo do konfliktov. včasih lahko dobro sodelujejo včasih pa so tudi v konfliktnih odnosih.

- krizno komuniciranje in odnosi z množičnimi občili, na začetku krize se zna zgoditi da je informacij za odločanje premalo, na vrhuncu pa preveč – preobloženi bomo z njimi – treba je narediti selekcijo in jih razporediti po pomenu. Lahko jih pripustimo ali pa ne v proces odločanja. Zlato pravilo: povej vse in povej veliko: organizacije zadolžene za komuniciranje z javnostjo morajo biti odprete, pro-aktivne in pravočasno morajo javnost obveščati o vseh vidikih še posebej o teh, ki se nanašajo na zdravje ljudi.

Oblast naj bi v krizi imela nek tvoren odnos z MM. Izguba verodostojnosti (*credibility track*) zna se zgoditi, da bo v krizi neka organizacija, ki mora komunicirati z javnostjo zamudila z informiranjem ali pa dala napačno informacijo – lahko se zgodi, da izgubi verodostojnost, ko se to zgodi jo težko povrne. To je lahko tudi usodno za organizacijo.

- internacionalizacija krize, nasploh so krize predvsem lokalni dogodki – vsaka kriza je sprva lokalni dogodek, lahko se razvija tudi v regionalnega lahko pa posten celo nacionalna, mednarodna ali celo globalna kriza. Npr. finančno področje – lahko pride do globalne krize enako okoljsko. Npr Černobil – imela je globalne posledice.

Cunami 2004 JV Azija – pride do izrazitih mednarodnih implikacij krize.

Po obsegu so različne, nekatere so bolj lokalne in nacionalno omejene, druge pa imajo mednarodne učinke. Sodobne krize imajo mednarodne učinke.

- časovni učinki in že po definiciji gre za situacijo, ki ne daje veliko časa za sprejemanje odločitev. Včasih so celo sekunde pomembne – gre za življenje ljudi. strokovnjaki so ugotavljali, da je ta analitična tema precej problematična – nimamo občutka kako je čas v krizi pomemben. Preveč se čaka – ni ustrezne pravočasne reakcije.

- pridobljene izkušnje oziroma znanje. Mi izkušnje iz kriz prenesemo v spoznavni primer za ukvarjanje s prihodnjimi krizami. Velikokrat, ko se nesreča zgodi ni ustrezne analize, nato pa se ocenjuje. Kriza postne žrtev nekega kolektivnega selektivnega spomina. Pride do popačene slike. pomembno je, da se krizo čim bolj analizira in, da se poveže vse akterje, da se pride do skupnih spoznanj in izkušenj, kar vnesemo za spoprijemanje s prihodnjimi nesrečami. Nesmiselno je preživeti krizo in jo ne analizirati in shraniti tega znanja in tega ne prenesti na tiste ki se prihodnje s tem ukvarjajo.

So mnogi primeri – ko se tega ne počne, izkušnja in znanje je pozabljeno s človekom ki je umrl. Taka izkušnja se pozabi, ko se razpustijo ljudje, ki so tam delovali, izkušnje niso dokumentirane. Novo-zaposlenega ne seznanijo z izkušnjami od prej. To se zdi samoumevno pa ni – na to je treba vedno znova opozarjati.

Ključne ugotovitve

Na splošno bi krizo upravljanje v RS lahko ocenili kot relativno uspešno. Zanima nas predvsem dejanskost – funkcija in sistemski vidik, v krizi se odzivajo določne strukture, ki jih lahko proučujemo kot sistem kriznega upravljanja in vodenja. V RS tak sistem še ni vzpostavljen v celoti – so zameti.

- Različne zgodovinske in civilizacijske posebnosti, kot tudi naravna, tehnološka in geopolitična dejstva, so zahtevala od oblasti na ozemlju Slovenije, da oblikujejo in razvijejo dokaj učinkovit model kriznega upravljanja in vodenja. Kljub temu pa je še dovolj možnosti za izboljšanje strategij kriznega upravljanja in vodenja ter povezovanja različnih navidez ločenih področij kriznega načrtovanja in priprave.

Zelo nesmiselno je vztrajati na vojaškem in civilnem pristopu, na strogi delitvi na vojaške in civilne krize; vztrajati na svojih vrtičkih, da prek plota ne vidimo in se ne povezujemo. Največja težava kriznega upravljanja v RS je slaba stopnja povezanosti različnih akterjev in slaba stopnja koordiniranosti. To se kaže v fazi priprave na krizo in tudi pri samem usposabljanju in, ko je treba v krizi ustrezno odreagirati.

...

ugotovitve:

- Zaznava in opredelitev krize je pogosto odvisna od izkušenj (krizna subkultura: poplave 1990, 1998, potres v Posočju 1976, 1998; požari; Ortnek)

Primeri.

Krizna subkultura – ljudje v skupnosti, ki pogosto doživlja različne krize, še posebej, če so sezonske ali po svojih značilnostih podobne – razvije se krizna subkultura, ki pripadnikom te skupnosti omogoča, da prehajajo iz normalnih vlog v krizne. To se pokaže v primeru poplav leta 90 in 98 – odločilne izkušnje, ki so jih imeli na Celjskem območju 96 so bile pomembne tudi 98

Posočje leta 76 – ljudje so se tega spomnili tudi v letu 98 – starejši so točno vedeli kaj se je takrat dogajalo in znali so ustrezno reagirati in tudi zaznati kaj se je zgodilo.

Požara – izkušenj v podjetjih ni bilo: tudi zaznava tega dogodka je bila zelo drugačna.

podjetje DAR v Kopru – gasilci so prišli v 3 minutah, ko pridejo tja pa ugotovijo da je gorelo že vsaj 20 min – nekaj se je dogajalo. Reakcijski čas je bil predolg. Kasneje gre to na sodišče – sum namernega požiga oz. namernega neustreznega reagiranje. *Na KD je kazalo tudi to, da je en od zaposlenih opozoril gasilce naj se držijo boj zadaj, ker je v tovarni cisterna z gorivom, kar ni bilo res.*

Ortnek – ekološka nesreča – zaposleni niso imeli izkušenj, menili so da ni to tak problem, da bodo sami obvladali situacijo in, da bodo znali sami omejiti razlitje in da količina razlite nafte ni tako velika. Minilo je 12 ur, da so zaposleni obvestili odgovorne. 12 ur v primeru, ko se nafta izlije v potok je zelo veliko.

- Medorganizacijsko sodelovanje je bilo dokaj dobro (lokalna praksa vs. sodelovanje z drugimi akterji)

V mnogih lokalnih okoljih so razvijali lokalno prakso – način soočanja, ki je lokalno specifičen – ni nujno usklajen s pravnimi in drugimi standardi v državi. Dokler je kriza lokalna tu ni težav – ljudje so navajeni postopkov, med sabo se poznajo. Ko pa je to dogodek ki presega lokalne razmere, se postavlja vprašanje sodelovanja z drugimi akterji (regionalni in državnimi) te lokalne prakse so lahko moteče.

- Odločanje in vodenje ni bilo vedno v skladu s pravili in načrtovanimi postopki (vodja intervencije; improvizacija, ki ni nujno slaba rešitev)

Bilo je veliko improviziranja, ki ni nujno slabo. Velikokrat so bile te odločitve zelo učinkovite. Zelo pomembno je kakšni so ljudje, ki se s krizo ukvarjajo - bolj od tega ali uporabljajo ustrezne postopke.

Primer vodja intervencije: poveljnik štaba CZ lahko, če oceni, da je potrebno, nekoga imenuje za vodjo intervencije. Poveljnik štaba CZ pa še vodno vodi štab. Na terenu pa ima vodjo intervencije.

Primer: požar v Kopru –podjetje DAR: vsak naslednji, ki je prišel višji po činu je prevzel vlogo vodje intervencije – na položaju se je znašel predsednik zveze, ki je prišel pogledat zadevo in tako prevzel mesto vodje.

Primer požara v Velenju, kjer sta bila dve vodji intervencije – en je bil v podjetju, ki je znotraj gasil, drugi pa je bil zunaj .

Potres v Posočju – za celotno območje ni bil imenovan noben vodja intervencije.

Bile so različne rešitve. O ustreznosti se je težko spraševati – pogledati je treba ali je bilo to funkcionalno.

- Vključenost Slovenske vojske v krizno upravljanje ob nesrečah je omejeno (izkušnje iz poplav in potresa)

Poplave na celjskem – tam smo imeli položnost videti domačine, ki so dajali izjave za nacionalno TV- ženica v prvem nadstropju – rekla je, da so tam vojaki pa jim ne pomagajo.

Postopek – civilne strukture se morajo odločiti, da rabijo pomoč in zaprositi.

Poveljnik CZ – Miran Bogataj: ali njegov namestnik, ki je direktor uprave za zaščito in reševanje. Onadva v imenu civilnih oblasti zaprosita vlado za pomoč. Lahko zaprosi tudi ministra za obrambo, ki lahko v določenih primerih odobri pomoč.

Po novem zakonu (2002) lahko o uporabi SV odloči tudi načelnik GŠ, po pooblastilu ministra. – vedno na podlagi vloge civilnih oblasti.

Poplava: Vojaki so kasneje bili vključeni a šele pri sankciji razmer – čiščenje kleti, pritličij stavb.

Potres na velikonočno nedeljo (12.4. 98) v Posočju – minister obljubi vojaško pomoč v nedeljo. V sredo pa šele prideta dva tovornjaka nabornikov, ki so bili nebogljeni. Izkušeni reševalci so govorili, kako so morali paziti, da jim niso dajali pretežkih nalog, da se nebi sami poškodovali.

Po zakonom o obrambi je ena od nalog SV (37 čl) zaščita, reševanje in pomoč ob naravnih in drugih nesrečah. Naborniška vojska je imela v usposabljanju nek tečaj, a očitno je bilo to premalo – bolj se je nanašalo na samozaščito vojakov ne pa za pomoč drugim ob nesrečah. Zato vojaki niso bili usposobljeni - delovali so bolj kot nek selitveni servis – pomagali so se ljudem umikati se na varno.

Na eni strani je potreba da se vojska vključuje, na drugi pa nepripravljenost civilnih oblasti, da bi ustrezno odreagirala, skladno s pričakovanji prebivalstva.

V tej zgodbi so 4 elementi:

<p>Pričakovanje javnosti (sjm) + politične elite – ljudje vidijo SV kot institucijo, ki jim bo pomagala ob naravnih in drugih nesrečah. Naloge vojske: ljudje dajejo na prvo mesto zaščito in pomoč ob naravnih nesrečah – pred vojaško obrambo. Tudi politična elita pričakuje, da se vojska vključuje v te naloge.</p> <p>Tu je neko veliko pričakovanje tako javnosti in politične elite, da so vojska odzove.</p> <p>+</p>	<p>Zakonodaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • zakon o obrambi • Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami • Doktrina o zaščiti in reševanju <p>Obe predvidevata, da se bo vojska vključevala.</p> <p>Je pozitivna zakonodaja, ki vključuje vojake v reševanje ob nesrečah.</p> <p>+</p>
<p>Pripravljenost civilnih oblasti, da prosijo za vojaško pomoč. To je bolj vprašanje organizacijskega tekmovanja – konflikta. pripadniki CZ želijo dokazati da so sami sposobni obvladovati tovrstne krize.</p> <p>Zdi se logično, da bi CZ hitro zaprosile za pomoč, pa se to v nasprotju s pričakovanji javnosti ne zgodi.</p> <p>Grčija – podoben sistem kot pri nas. Najprej je odgovorna lokalna raven, nato pa regije, država → tam se hitro zgodi da se napor ukvarja s krizo centralizira in da vojska dobi neko pomembno vlogo. Je obratno ko pri nas, tukaj se gleda na državo, kaj bo storila in kaj bo storila vojska.</p> <p>To je zaradi tega ker tam lokalne sile za reševanje niso dobro razvite, zato je treba hitro iskati pomoč v centralnih strukturah.</p> <p>~</p>	<p>Pripravljenost oboroženih sil, da nudijo pomoč.</p> <p>Vojska funkcionira na podlagi ukazov. Gre za operativno pripravljenost – koliko so usposobljeni vojaki za odzivanje na krize.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ugotavljamo da so dobro usposobljene helikopterske enote za reševanje v gorah. Druge letalske enote skupaj s helikopterskimi uspešno pomagajo ob požarih. • Primer potresa – naborniki niso bili dobo usposobljeni. • Kakšna sanitetna služba, inženirci bi se lahko dobro uporabili. <p>~ zdaj, ko je profesionalna vojska +</p>

Četverna struktura.

Naloge so dodelane, pripravljenost civilnih oblasti zaprositi za pomoč pa je bolj vprašljiva.

Tujina – večinoma v večjih krizah oblasti uporabijo vojsko za pomoč

ZDA – **orkan Katrina 2005** tam se pokaže, da je del nacionalne garde (1/3) iz Luiziane bil napoten v Irak v boj priti terorizmu in niso mogli pomagati. ZDA – guverner države je odgovoren da nadzira nacionalno gardo. Guvernerka Luiziane je bila hendikepirana ker ni imele dovolj vojakov.

Pokaže se, da so vojaki relativno dobro usposobljeni, imeli so pa težave z zvezami. Med sabo so dobro sodelovali, s civilnimi strukturami pa niso imeli povezave.

Pokaže se da njihovi nadrejeni vključno s podpredsednikov in poveljnikom S poveljstva, niso bili navdušeni da se angažirajo oborožene sile – da se preselijo iz boja proti terorizmu.

Sama reakcija na krizo – dobro bi bilo napore v krizi bolj centralizirati, ne spraševati lokalnih oblasti in ne spraševati samih zveznih držav (Luiziane in tudi Missisipija, na začetku Flirde) in da bi vojska morala imeti večjo vlogo v tem kriznem reševanju.

Tu so velike ustavne in zakonske omejitve, ki tega ne dovoljujejo.

Vojska ni usposobljena za reševanje v krizah, so pa tudi druge okoliščine, ki igrajo vlogo prit tem da se vojska angažira ali ne.

Tu se postavlja **legitimnost sodobnih vojska** – vojska rabi podporo v javnosti za njeno dejavnost, ko ljudje ne vidijo neke neposredne vojaške ogroženosti iščejo druge naloge za vojsko. Vojsko imamo in zavedamo se, da takšno institucijo na dolgi rok potrebujemo in da se je ne da danes ukiniti in jutri znova vzpostaviti in na drugi strani, če je že tu jo je treba uporabiti.

Vojska se lahko tu izkaže, pokaže svojo koristnost in dobi javno podporo.

vojska kot ključne naloge: mirovne operacije: sčasoma bo koristnost naše vojske bolj poznana v BiH, Kosovu kot pa v RS.

Primer Železniki – SV odigra pozitivno vlogo. Pojavijo pa se tudi problemi glede koordiniranja, evidencami. Prispevali so tehniko niso pa vedeli kje je..

sodelovanje s civilnimi oblastmi je bilo dokaj slabo. Tudi lokalna raven regijske strukture so precej odpovedala. Reševala je bolj državna raven.

...

- Ambivalentna vloga množičnih občil v procesu kriznega komuniciranja (pozornost javnosti vs. krizna vloga, napetosti, informacijski paradoks)

MM v procesu kriznega komuniciranja – dvojna vloga. Po eni strani MM skrbijo za pozornost javnosti. Vsaka kriza je za MM priložnost, da si pridobijo publiko, kot taki so bolj zanimivi za sponzorje. – poslovni interes. Na drugi stani pa je upravljavaska funkcija v krizi. MM imajo svojo vlogo – opaziti jo je v zakonu o medijih in v zakonu o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. Na eni je krizna vloga na drugi pa poslovni interes – ekvilibrirati morajo med tema imperativoma.

Prihaja do raznih procesov. Primeri Y2K, Posočje

prihaja do informacijskega paradoksa – zdi se da je veliko inf. po drugi strani pa prizadeti nimajo potrebnih informacij o tem kako bi jih usmerjali, da bi lažje prebrodili krizo.

Govori se o raznih javnostih: tu so sami prizadeti; Tu je laična javnost, strokovna javnost, tudi mednarodna javnost- vse mora biti pokrito.

komunikacija v krizi poteka tudi med samimi akterji. Vzpostavijo ustrezne komunikacije.

Posočje – reševalci ne znajo uporabljati sistema zare – komunikacijski sistem.

- Čas je kritičen dejavnik kriznega upravljanja in vodenja (Posočje, Ortnek, požar v Kopru)

Posočje – 1 uro so rabili da so ugotovili, kaj se je in kje zgodilo. V ITA je bilo to v 10 minutah – imeli so boljše sisteme opazovanja. Pri nas so bile analogni opazovane postaje, bilo jih je v RS le 9, potrebnih bi bilo vsaj 25. Pri analognih postaja, je tako, da mora nekdo do opazovalnice in nato telefonsko obvestiti v urad za seizmologijo. –

Golovec. – uprava RS za geofizijo. To je bila nedelja v času kosila, dežurnega ni bilo tam, minila je 1ura da je prišla informacija.

Orntek = 15 minut

Požar v Kopru = (pet minut) + zakasnitev 1 uro

- Krizno načrtovanje (načrt kot dokument vs. načrtovanje kot proces)

Načrt kot dokument v krizi zelo pomemben. V načrtu so koristni podatki: seznam, ljudi telefonske, kar se lahko uporabi, načrt pa v krizi ni pomemben - bistven je proces s katerim se do načrta pride – dejstvo, da so ljudje bili angažirani, da so dobili vloge, da so na usposabljanjih preigravali vloge v skladu z načrtom – to je bistvo, kot dokument pa ima v krizi omejeno uporabno vrednost – to je le retorično vprašanje -. Izkoristimo procese, ki do njega pripeljali.

- Funkcionalna perspektiva vs. politično-simbolni vidik (tipična simbolna dejanja)

Na področju kriznega ukrepanja in vodenje prevladuje funkcionalni vidiki – smo pozitivistično naravnani. Zanima nas kaj se je zgodilo, kakšne so bile posledice, ali smo bili učinkoviti, katere so bile institucije.

V krizi so pomembna tudi simbolna dejanja – pomembno je, da pridejo vodilni politiki na dogodek in pokažejo solidarnost, ali pa vsaj pokličejo po telefonu. *Primer Posočja – pomembne so bile barve. Leta 98 ko so začeli označevati z barvami so vsi želeli imeti rdečo barvo – menili so da pomeni novo hišo. Komisija pa je označevala se primernost stavbe za bivanje: zelena je primerna, rumena primerna z določenimi okrepitevami, rdeča pa ni premierna. Kasneje pa je šele prišla komisija ki ocenjuje kdo dobi novo hišo.*

Primer: ugrabitev in umor Alda Mora v ITA – za ITA je to velika kriza ko ga rdeča brigada ugrabi. Bil je premije – na koncu pride do pogreba in družina zavrne pogreb z uradnimi državnimi častmi. – ker je bila razočarana nad dejstvom, da so tako visokega politika tako slabo varovali, ga niso našli.... Simbolika: za državo je tak pogreb dramaturška priložnost za boj proti terorizmu, da obljubi družini, ljudem da bo pomagala... – državi je bila odvzeta simbolična moč obračuna s terorizmom.

- Kriza kot priložnost za organizacijsko učenje

Slabo izkoriščena je Kosovska kriza – težko je najti dokumente. Celotne analize so bile zelo bedno opravljene. Veliko je zamujenega in nismo se naučili kot bi se lahko.

- Učinek kriz je lahko za prizadeto skupnost tudi katarzičen.

Kriza je za skupnost lahko neke vrste priložnost. Starogrški znak za krizo pomeni hkrati tudi priložnost. Tudi na kitajskem: pismenka je, ki hkrati pomeni in krizo in priložnost – iz tega se vidi da se je že davno ta pojma povezovalo.

Kriza lahko naredi družbo močnejšo.

Velikokrat se po njej zgodi da izboljšamo neke ukrepe... ni pa nujno da se krizo izkoristi tudi v pozitivni smeri.

RS – vojna za RS - pomembno je vplivala na sistem razvoja sistema nacionalne varnosti, sprejemanje zakonodaje, CZ, vojaško profesionalizacijo...

Nesreča v Ortneku – sproži razprave o višini kazni, pospešeno sprejemanje Evropske zakonodaje, program za varnost nacionalnega okolja, uvedeni so standardi pri evidentiranju podjetij, ki kvarjajo z nevarnimi snovmi.

Vprašanja in dileme

- Zakaj preučevati krizo?

Kriza spodbudi zanimanje tako laične kot strokovne javnosti, normalno je to preučevati, ker je to ne-normalen dogodek, ki z njim v vsakdanjem življenju nimamo izkušenj - prinaša posebna spoznanja.

- Zakaj so sodobne krize kompleksne?

- Referenčne točke krize (na koga se kriza nanaša)?

Nas zanimajo krize, ki zadevajo večje enote in entitete. Tudi posamezniki se dnevno znajdemo v krizah, obramboslovce pa zanimajo krize skupnosti, večjih organizacij, lokalne skupnosti, regije, države, referenčna točka krize pa je lahko tudi posameznik.

- Ali je kriza linearen in predvidljiv proces?

največkrat za kaotičen proces, težko je določiti začetek in konec. Večkrat so tudi zapozneli učinki krize. Težko je umestiti krizo v nek prostor in čas, in tudi težko jo je zaradi tega načrtno preučevati.

- Ali je odločanje v krizi vedno centralizirano (formalna oz. neformalna decentralizacija, tekmovalnost, neodločanje, paraliza, administrativna regresija, prevlada položaja, strateško izogibanje)?

V krizi se samo odločanje pomakne k vrhu organizacije. Lokus se pomakne k vrhu
So izjeme – **formalna decentralizacija** – sistemi so narejeni tako, da se odločitve včasih sprejmejo decentralizirano: najprej lokalna nato regionalna raven in nato država.
neformalna decentralizacija – v veljavo lahko stopi, ko odločajo tisti, ki v danem trenutku lahko odločajo - če višji ne morejo odločati mora odločitve sprejeti tisti, ki se z problemom ubada.

Lahko pride do **tekmovanja** in se linija poruši, lahko pride da višji na odloči pa mora nekdo drug. Lahko pride do paralize pa mora nižji.

Lahko pride do **administrativne regresije** – tisti ki bi moral javno funkcijo izvajati daje raje prednost zasebnim interesnim – pojaviti se morajo posamezniki, ki se dobro izkažejo v teh zadevah. To je decentralizirano odločanje.

prevlada položaja – pristojni za odločitev jih ne morejo sprejeti.

Strateško izogibanje – pristojni se razglasijo za nepristojne, se izogibajo sprejetju odločitve.

- Ali je pri preučevanju krize potrebno ravnatežje med funkcionalnim pristopom (delovanje, odločanje, nadzor procesa, moč, oblast) in konstruktivnim pristopom (simboli, rituali)?

Poleg delovanja, odločanja, nadzora, procesa, odrejanja, z vnašanjem moči nas zanimajo razni simboli moči in rituali, ki imajo v krizi pomemben vidik.

Pri preučevanju je treba kombinirati funkcionalni pristop s konstruktivističnim. Pozitivistično preučevaje simbolov.

- Ali je kriza za dr/org/skup lahko tudi priložnost?

To je lahko tudi priložnost ni pa njuno. Odvisno od tega kako jo analiziramo in kaj smo se iz nje naučili. In kaj bomo iz tega dojeli – kot napotilo za prihodnje krize

CZ v Evropski uniji

Koncept varnosti EU

Razmišljamo o mehanizmih CZ - to sodi v ta kontekst. Poudarja SZVP in sodelovanje na obrambnem in varnostnem področju. Koncept evropskih sil za hitro posredovanje.

EU si ne prizadeva za obrambne sile, ampak za **sile ki so uporabne v Petersberških nalogah**. → v kontekst teh nalog sodi: *peacekeeping* - mirovne operacije, krizno upravljanje in vodenje, humanitarna pomoč. Za te naloge EU ustanavlja **sile za hitre intervencije**.

•Varnost razumljeno kot

-Pravna država

v varnostnem smislu to pomeni – države članice EU delijo skupne vrednote in norme: prisegajo na pravno državo in na spoštovanje mednarodnega pravnega reda. Evropska varnost temelji na spoštovanju mednarodnega pravnega reda – pod pogojem, da ga članice spoštujejo. - v tem smislu se varnost lahko zagotovi. Če se deluje v nasprotju z MP je stanje varnosti vprašljivo.

-Problem družbe

ključno: ravnovesja, ki jih je treba vzpostaviti, da govorimo o varni družbi.

Razmerje med človekom in okoljem – neko ravnovesje, da človek na posega pretirano v okolje, da bi ga ogrozilo, in **solidarnost v družbi** – razumemo jo v širšem smislu, da se oblikujejo solidarnostni sistemi znotraj držav – med različnimi družbenimi sloji. → Vprašanje kako je družba organizirana in kako je z delitvijo bogastva v tej družbi (*10% prebivalstva obvladuje 90% blagostanja*) ali je bolj prijazna rešitev, kjer se nacionalni dohodek bolj solidarno deli). Zavedati se moramo, da če to apliciramo na RS, da mora v teh gospodarskih razmerah preživeti tako delavka v Muri kot nek minister. Gre za to da se že v osnovi družba solidarnostno zastavi. Solidarnost med državami članicami EU in tudi solidarnost z državami izven okvira. – tu EU pomaga skozi humanitarne programe in programe gospodarske podpore državam. EU je veliko naredila. Na njo pade cca 30% vse svetovne humanitarne pomoči, poleg tega pa 25% ponujajo države članice samo preko drugih aranžmajev mimo EU.

-Problem obrambe

na zadnji instanci se EU razume skozi obrambo. EU govori o **SZVP** – njeni načini se nanašajo na **izvajanje Petersberških nalog** – izrecno je Haiver Solana rekel: EU ne postavlja nekega obrambnega sistema in obrambnih struktur, ima pa ambicijo zgraditi **sile za hitre intervencije**, ki bodo ukrepale skladno z odločitvami na ravni EU. Želja da se na ravni EU pride do skupnih mnenj in stališč in se na podlagi tega sprejemajo skupne odločitve. To je včasih lažje, včasih pa težje.

Vojna v Iraku 2003 – velik razkol med državami: govori se o stari in novi EU. Ramsvel je to dejal: (kasneje je to preklical): sintagma kaže kako se je Evropa razdelila na dva pola.

Tudi ob napadu NATA na ZRJ pride do razkola med članicami EU - nekatere države pa so bile takrat kandidatke za članstvo. Grčija, Italija in češka so bili proti.

-Temelji koncepta CZ: solidarnost, evropska identiteta, Evropa narodov, Evropa brez meja

solidarnost – bistvo koncepta je, da si države med sabo pomagajo. Imamo neko nacionalno struktura za zaščito, reševanje in pomoč ob nesreči. Ko nesreča presega nacionalne zmogljivosti, potem solidarnostno članice EU priskočijo na pomoč. To je lahko na bilateralni osnovi, če so o tem podpisani sporazumi (RS ima take sporazume podpisane s sosedi – problem je le z ITA → na regionalni ravni to vseeno deluje. Primer Posočje – z ITA strani so ljudje samoiniciativno in samostojno prišli, drugače pa to formalno poteka preko uradnih prošelj, zahtevkov). Ta pomoč se lahko ponudi tudi preko mehanizmov EU.

Evropska identiteta – žejja, da bi se vzpostavila preko teh mehanizmov. Gre za poizkuse da bi se evropska identiteta povečevala, če bi ljudje menili, da so ti programi namenjeni njim.

Če gledamo na EU kot na birokratsko strukturo v Bruslju – če vidimo da to ni le nek gola birokratska struktura ampak se tam dogajajo za posameznika koristne stvari – to pripelje do tega da se bodo ljudje z njo bolj identificirali in tudi podpirali koncepte, ki jih razvija. Področje CZ se zdi da je tako, in je pisano na kožo ljudem.

Načelo po katerem EU deluje – to je **načelo subsidiarnosti** – pomeni da EU ne prevzema pristojnosti od držav članic na področju zaščite in reševanja ob nesrečah ampak le dopolnjuje ta napor. temeljna odgovornost ostaja na državah članicah. EU pa je tista, ki ta napore plemeniti in podpira. Ko ta samozadostnost držav ni zadostna, ker nesreča presega zmogljivosti – takrat priskoči na pomoč.

Od sklada do programa

•Ogroženost držav članic EU in možne nesreče,

tu je veliko št. članic, (27: 12 starih + leta 95 še Avstrija, Švica, Švedska; še 10 V Evropskih + Romunija in Bolgarija) ogroženost je pestra. Ob pogledu na sliko Evrope se vidi da so vse države nekako ogrožene. Za mediteranski bazen bolj velja, da je ogrožen zaradi potresov, kar pa v Z in S Evropi ni tako izrazito. posebej v ITA, GR in del FRA so precej ogrožena območja. Tudi sicer je to območje relativno bolj ogroženo, kot nekatera ostala območja.

Vsa območja so industrijsko zelo razvita, v tem smislu so možne industrijske nesreče z nevarnimi snovmi. Možne so tudi poplave kot naravna nesreča, ki je prisotna skoraj v vseh predelih Evrope – zadnja leta mogoče še najbolj v srednji Evropi. Gre za zelo široko področje različnih možnih virov ogrožanja. Mediteransko pa je najbolj ogroženo s stani naravnih nesreč.

Namen tega je ugotoviti, da na podlagi ocene ogroženosti oblikujemo različne ukrepe, ki morajo biti skladni s to ogroženostjo.

Normalno je, da pred sprejemom ukrepov naredimo temeljito analizo ogroženosti, ki je podlaga za nadaljnje akcije.

•Zaščitno-reševalni ukrepi (napovedovanje nesreč, preventivno delovanje, izvajanje reševalnih akcij, rekonstrukcija razmer po nesreči),

EU se praviloma lahko vključi v vse te faze. posebej napovedovanje nesreč je pomembno, ker se tu lahko uporablja tudi zahtevana tehnologija, ki jo posamezne države nimajo. Preko satelitskega spremljanja se lahko veliko naredi. Raziskovanje – boljši učinki če delujemo skupaj.

•Učinkovitost skupne akcije ob nesreči (informacija o nesreči, struktura potrebne pomoči, razpoložljivi viri v EU, kontakt služb pristojnih za CZ)

na ravni EU se lahko učinkovito izvajajo tovrstne akcije – omejitve.

Ogroženost – regije gledane z vidika ogroženosti niso tako zaokrožene kot so geografske meje. So sklopi, ki sodijo v različne države. Smiselno je da se akcije izvajajo skupno z veliko regionalnega sodelovanja.

EU in NATO spodbujajo tudi bilateralno in regionalno sodelovanje. Pomembno je, da to pomoč približamo prostoru, v katerem se nesreča zgodi in jo njemu prilagodimo.

pomanjkljivost sistema EU – države ne znajo natančno in pravočasno definirati svojih nesreč.

EU je v potresih in poplavah pomagala svojim članicam - bilo že veliko uspešnih primerov.

Razmeti moramo, da EU v Bruslju nima veliko potencialov.

V Bruslju je:

- uradniška struktura,
- center za opazovanje in obveščanje,
- razvit je sistem za komuniciranje in izmenjavo podatkov v različnih krizah,
- banka podatkov o možnih okoljskih in naravnih nesrečah,
- operativna dežurna skupina, ki deluje 24 ur na dan,
- imajo stalne strokovnjaki, ki jih lahko angažirajo.

Ni pa enot, ki bi bile v bližini in bi jih pošiljali po svetu. Članice imajo enote in one tudi odločajo ali jih bodo dale ali ne in v kakšni količini in za koliko časa. Ni tudi skladišča za pomoč.

ZN imajo skladišča za pomoč (hrana, obleke, šotori, voda). –ob potrebi lahko sprostijo nekaj najosnovnejših dobrin

EU in NATO sta pa odvisna od tega, kaj ponudijo države članice.

•Načrtovanje

-Nacionalno/sektorsko naravnano

-Nadnacionalno/združitev virov

trudijo se, da bilo nad-nacionalno – da bi se oblikovala kritična masa potrebna za ukrepanje v krizi. Želijo, da bi se viri potrebni za načrtovanje združili. Strategijo bi lahko

oblikovali tako, da bi imeli vse, ampak ne vsi vse – imeli bi več in boljše specializirano v državah, ampak nekako koordinirano. V različnih državah bi se specializirali za različna področja – ob nesreči, bi se ne glede na lokacijo angažirale, kjer bi bilo potrebno.

- Skupna CZ

dva vidika:

- Tehnični vidik/kritična masa

ustvari se kritična masa za soočenje z nesrečami.

- Politični vidik/varnost, identiteta, pripadnost

zagotavljanje varnosti krepite E identitete in krepitev občutka pripadnosti EU.

- Konkretni rezultati: navodilo EU o CZ, stalna mreža uradnikov, banka podatkov, skupno usposabljanje in urjenje, informiranje

stalna mreža uradnikov: – nacionalni koordinatorji, zadolženi za CZ, sodelujejo v organih EU.

Banka podatkov – o nevarnostih, konfliktih in naravnih nesrečah.

Informiranje – ne le struktura zaščite in reševanja ampak tudi širše – različne javnosti, ki se je to tiče. Še posebej kar zadeva zaščito v primeru nesreč.

Temeljne naloge sistema CZ v EU

- podpiranje in dopolnjevanje naporov na nacionalni, regionalni in lokalni ravni s poudarkom na preprečevanju nesreč, pripravljenosti odgovornih za civilno zaščito in pomoči ob nesrečah; gre za princip subsidiarnosti, ki podpira in dopolnjuje napore, ki se dogajajo znotraj posameznih držav

- informiranje javnosti zaradi povečanja stopnje samozaščite državljanov;

- oblikovanje institucionalnega okvirja za učinkovito in hitro sodelovanje med nacionalnimi službami civilne zaščite, v primeru potrebe po vzajemni pomoči;

povezati tiste v državah, ki so odgovorni za to področje. Oblikovati neko mrežo različnih uradnikov. Tu gre praviloma za visoke uradnike, specializirane za mednarodno sodelovanje, ki so v nenehno v kontaktu s kolegi v Evropi.

- povečanje povezanosti aktivnosti s področja civilne zaščite na mednarodni ravni, še zlasti pri sodelovanju s kandidatkami za vstop v EU v luči širitve EU in s partnerji v mediteranski regiji.

EU deluje tu zelo altruistično (ne pomaga le članicam, ampak tudi drugim po svetu, ki potrebujejo pomoč. Za razliko od NATA, ki se osredotoča na E-A prostor, na države, ki sodijo v EAPC – (*Evro-Atlantski partnerski svet*) od Vancouvra do Vladivostoka – prek 50 držav.

NATO je bolj omejen in potrebni so politični ukrepi.

Akcijski načrt EU za obdobje 2000-04

- povečevanje zmogljivosti civilne zaščite v posameznih članicah za ravnanje ob nesrečah na področju preprečevanja, pripravljenosti, odziva, takojšnje pomoči, analize socioekonomskih vplivov nesreč, odkrivanja in proučevanja vzrokov nesreč ter izboljšanja sredstev in metod njihovega napovedovanja;
- usposabljanja (tečaji, delavnice, izmenjava strokovnjakov in vaje) s poudarkom na povečanju pripravljenosti in vzpodbuditi učinkovitejšega operativnega sodelovanja med članicami v primeru nesreče;
- izvedba pilotskih projektov za povečanje zmogljivosti za odziv v začetnih fazah krize v različnih regijah članic, predvsem v izoliranih in oddaljenih regijah ali otokih;
- konference ali drugi dogodki s področja civilne zaščite, ki vključujejo več članic;
- povečevanje varnosti državljanov EU-ja in njihove samozaščite prek informiranja in izobraževanja;
- aktiviranje strokovnjakov za okrepitev aktivnosti države članice ali nečlanice v primeru naravne ali tehnološke nesreče.

Tri skupine aktivnosti EU na področju CZ

- aktivnosti na področju sodelovanja pripadnikov civilne zaščite in strokovnjakov:**
 - usposabljanja pripadnikov civilne zaščite,
 - izmenjave strokovnjakov,
 - simulacijske vaje;
- aktivnosti na področju mednarodnega sodelovanja:**
 - sodelovanje s kandidatkami za vstop v EU,
 - sodelovanje z državami mediteranske regije,
 - sodelovanje v nekaterih mednarodnih in regionalnih sporazumih na področju CZ ter z drugimi organizacijami;
- druge aktivnosti:**
 - izdelava in dopolnjevanje priročnika o civilni zaščiti v EU
 - pilotski projekti,
 - uvedba enotne telefonske številke za klic v sili – 112,
 - razvoj Sistema za izmenjavo informacij o naravnih in okoljskih nesrečah (NEDIS)

Grčija – nočejo se okvirjati na Bruseljski sistem. Tam je drugačna kultura. Tam so ljudje sicer pripravljeni pomagati v nesreči, malo pa je takih, ki bi se želeli na to temo usposabljanje.

Ob letalski nesreči jih veliko prišlo na pomoč, nihče pa ni bil usposobljen.

Potres v Grčiji 1999 pod gora Parnki – ljudje so želeli pomagati, vključiti v program usposabljanja pa ne.

Pomembna je pravna in organizacijska kultura. Tam se v določenih primerih poživljajo celo na oblast v Atenah. CZ je bila organizirana šele leta 1995- ta CZ je postale del

ministrstva za notranje zadeve javno upravo in decentralizacijo. MNZ ne vključuje policije. Policija je znotraj ministrstva za JRM kjer so tudi gasilci in obalna straža.

CZ v EU – splošni organizacijski okvir

- svet EU
- Evropski parlament
- Evropska komisija
- Generalni direktorat za okolje
- Direktorat A: Upravljanje, komunikacije in CZ
- A5: oddelek za CZ

Direktorati, ki jih je več, so kot neka ministrstva. V direktoratu A je oddelek A5 za CZ.

Instrumenti za doseganje ciljev na področjih CZ

- **Področja:** preventiva in pripravljenost, informiranje, intervencije, odprava posledic nesreč in analiza nesreč
Poudarili so analizo nesreč. V kontekstu kriznega upravljanja in vodenja. Ni samoumevno, da bodo države podrobno analizirale krizne dogodke in se ustrezno pripravile na prihodnje krize. EU poudarja tudi ta vidik.
- **Instrumenti:**
 - Akcijski načrt Skupnosti na področju CZ (finančna sredstva),
Akcijski načrt – prek njega se zagotavlja finančna sredstva. Zdajšnji je od 00-04 podaljšan za 2 leti, po tem pa so podaljševali za eno leto. Novega načrta še ni. Ta načrt, ki se podaljšuje zagotavlja sredstva za razvoj področja CZ.
 - Mehanizem Skupnosti za krepitev sodelovanja na področju CZ (pripravljenost in mobilizacija pomoči; operativni instrument), to je operativni instrument, ki se ukvarja z vprašanji pripravljenosti in mobilizacije pomoči, ko je to potrebno – ko pride do večje nesreče, se ta mehanizem na prošnjo dotične države aktivira. Na ta način se ta pomoč oblikuje in pošlje v ustrezni obliki.
 - Okvir za zaščito morja (ukrepi za izboljšanje pripravljenosti ob nesrečah na morju)

Merila, na podlagi katerih se morajo izvajati ukrepi za uresničitev Akcijskega načrta

- Prispevati k preprečevanju nevarnosti in škode za ljudi, premoženja ter okolja ob nesrečah
- Prispevati k povečanju stopnje pripravljenosti nacionalnih akterjev CZ
- Prispevati k odkrivanju in preučevanju vzrokov nesreč
- Prispevati k izpopolnjevanju sredstev in metod napovedovanja, odzivanja in pomoči ob nesreči

- Prispevati k obveščanju, izobraževanju in ozaveščanju javnosti kot pomoč državljanom, da povečajo učinkovitost samozaščite.

Elementi mehanizma CZ

- Določanje intervencijskih ekip in druge podpore za intervencijo, ki je na voljo v državah članicah
operativni instrument, ki že razmišlja o tem kako bomo konkretno državam članicam in drugim pomagali
- Vzpostavitev in izvajanje programa usposabljanja za intervencijske ekipe in strokovnjake
države morajo ponuditi določene intervencijske enote – enote za mednarodno posredovanje, te enote pridejo v program za usposabljanje. Ko pride do potreb so uporabljene
 - Delavnice, seminarje pilotne projekte
 - Oblikovanje ekip za oceno stanja in koordiniranje
 - Ustanovitev in upravljanje Centra za opazovanje in obveščanje (MIC)
center je že bil vzpostavljen in deluje. Tu se zbirajo informacije o različnih nesrečah, ki se dogajajo. Na tej podlagi se oblikuje pomoč, ki je potrebna.
 - Uvedbo in upravljanje skupnega komunikacijskega in informacijskega sistema za primer nesreč (CECIS) že storjeno. To je (*Comon Emegancy Communication and Information Sisitem*) - Skupni sistem za komuniciranje in informiranje v krizi.
 - Druge podporne dejavnosti (npr. prevoz interventne pomoči). npr prevoz interventne pomoči. Prek mehanizmov CZ se organizira, da se opravi prevoz ustrezne pomoči na lokacije kjer je potrebno.

Akcije za uresničevanje mehanizma CZ

- Zbiranje informacij o razpoložljivih CZ sredstvih v državah, ki sodelujejo v Mehanizmu CZ; naredi se prek vseh zmogljivosti, ki na območju EU obstajajo.
- Ustanovitev centra za opazovanje in obveščanje (MIC)
- Uvedba skupnega komunikacijskega in informacijskega sistema (CECIS)
- Ustanovitev ekip za oceno stanja oz. koordiniranje ter vzpostavitev kriterijev za izbiro strokovnjakov; pri EU obstajajo skupine strokovnjakov, ki se na stroške EU aktivirajo in posegajo v primeru nesreče. Nekatere nesreče zahtevajo prisotnost strokovnjakov –npr kemična, jedrska nesreča, potresi v tem smislu EU oblikuje ustrezne profile strokovnjakov, ki na terenu pomagajo.
- Vzpostavitev izobraževalnega programa (tečaji: uvajalni tečaji, tečaji operativnega vodenja, tečaji za koordiniranje mednarodnih reševalnih odprav EU; izmenjava strokovnjakov; skupne vaje)
- Intervencije na območju EU in izven tega območja.

Pomanjkljivosti in težave sistema CZ

- sistem ni v zadostni meri razvil zmožnosti za usklajevanje pomoči in mobiliziranje virov, s katerimi razpolagajo članice,
čeprav imamo pristope še ni rešitev – še vidno pride do težav pri aktiviranju.
- članice ne izkoriščajo v zadostni meri možnosti, ki jih ponuja usklajevalni potencial EU, je nekaj na tem, da tudi države same niso dovolj kreativne in se ne odzovejo pravočasno.
- prizadete članice se ne zavedajo pomena virov, ki jih lahko nudijo druge članice, še posebej v začetni fazi nesreče,
Grčija v primeru požarov bi morala tu znati odreagirati.
- sistem s težavo oblikuje skupno pomoč EU, ki prihaja iz več članic: reševalne ekipe se ne poznajo, uporabljajo različne tehnike, reševalna sredstva niso vedno standardizirana. Vsak pride s svojo opremo, ki ni kompatibilna z drugo. Tudi doktrine in taktike, tehnike delovanja so različne. Imajo tudi skupna usposabljanja - tudi na temo požarov in potresov potekajo skupne vaje. Enote, ki so oblikovane za pomoč na mednarodni ravni – logično bi bilo, da tudi te hodijo na skupne vaje.
- komuniciranje s prizadetimi državami je težavno, kar otežuje nudenje pomoči, obvladovanje komunikacijskih sistemov.
Potres v Turčiji leta 1999 – sistem se je razpadel. Šele hekerji so uspeli vzpostaviti komuniciranje. Preko njih je tekel sistem komuniciranja. Ko se EU angažira so zadeve resne, in ni nujno, da bo takrat vse delovalo.
- sistem ni sposoben razviti stopnje usklajenosti delovanja držav članic EU, ki je potrebna v primeru nesreče.
Še vedno ni vzpostavljenih sinergij, nismo še dovolj povezani. Uporabljamo še vedno različne doktrine, taktike in tehnike delovanje. Te kritike so upravičene. Doseženi pa so bili tudi že lepi uspehi. EU tudi finančno veliko pomaga, kar je pomembno za prizadete države.

Struktura sistema kriznega upravljanja in vodenja v EU

- Naravne nesreče
- Okoljske nesreče
- Humanitarna pomoč

Nesreče-povzetek ključnih značilnosti

- Načelo subsidiarnosti
- Samozadostnost članic, ki nudijo pomoč za 48 ur; lastna logistika; delovanje pod upravo lokalnih oblasti prizadete države
- Pomoč strokovnjakov EU (tudi izven njenega območja)
- Pomanjkljivosti sistema.

Zaščita pred onesnaženjem morja

- Povečevanje stopnje pripravljenosti (informacije in usposabljanje)

- Izboljšanje tehnik in metod ukrepanja ob nesreči
- Izboljšanje informiranosti javnosti
- Sodelovanje z lokalnimi oblastmi in okoljevarstvenimi skupinami
- Zagotavljanje operativne podpore državam članicam ob nesreči (mobiliziranje strokovnjakov in posredovanje izkušenj).

ECHO

Pomoč izven meja EU:

- Pomoč v primeru oboroženih spopadov
- Pomoč beguncem in razseljenim osebam
- Humanitarna pomoč ob nesrečah
- Aktiviranje ekip za pomoč
- Zaščita civilnih žrtev oboroženih spopadov ali drugih izrednih razmer.

Orkan Katrina:

Natinoal hurricane center je natančno napovedal kaj se bo zgodilo.

Evropa ima prednost, da ni tako fascinirana z bojem proti terorizmu.

Do izraza pred ameriška razslojenost – so bolj slojevsko strukturirani v

New Orleansu cca 100.000 ljudi ni bilo možno evakuirati - niso imeli prevoza.

FEMA in ameriška oblast so na podobne dogodke idealno reagirali. V času Clintona je bila FEMA biser administracije. Organizacija se spremeni. FEMA je bila nekaj časa neposredno pod predsednikom. Leta 2000 pa postane del ministrstva za domovinsko varnost – mnogi vidijo to kot degradacijo. Je tudi zapletena administrativna struktura. To ministrstvo se primarno ukvarja s terorizmom.

So okoliščine, da se je institucija, ki je bila dobra v podobni izkušnji, slabo izkazala.

New Orleans: osrednji del ima cca pol milijona prebivalstva.

NATO-CEP (Civil Emergency Planning)

Zgodovinski razvoj, strateški koncept, poslanstvo, organiziranost, pomoč ob nesreči, sodelovanje z državami na območju EAPC, z EU in UN-OCHA

Zgodovinski razvoj

•CEP-razvoj kolektivnih načrtov za učinkovito uporabo civilnih virov zavezništva pri podpori njegove vojaške strategije (vloga Nata je predvsem koordinacijska)

Civilno krizno načrtovanje je bila podpora vojaške strategije NATA. – vloga NATA je bila v tem primeru strogo koordinacijska, njen namen ni bil nadzor nad nacionalnimi civilnimi viri, ampak da koordinira njihovo uporabo.

Pod civilne vire zavezništva sodi vse kar ni vojaško: zdravstvena, energetska, ekonomska, prehrabena in energetska zmogljivost – vse kar lahko prispeva k naporu NATA.

Smiselno je poudariti, da je NATO tu le koordinacijsko telo – ni prevzel jurisdikcije nad civilnimi deli držav.

- Namen-kontinuirano delovanje oblasti in družbe v vojnih razmerah..., pomoč ob nesrečah ter krizno upravljanje in vodenje; vidi se, da je koncept civilnega kriznega načrtovanja v NATU širši kot je mehanizem CZ v EU.

Razvoj poteka na širša področja CO – zadeva gospodarsko obrambo, medijske zmogljivosti – psihološko obrambo in tudi zaščito in reševanje v primeru nesreč – to je danes bolj poudarjeno. Krizno upravljanje in vodenje –v NATU pridobiva na pomenu danes.

- Problem transparentnosti do leta 1991

do 1991 je bil to velik problem – to je bila v bistvu nevidna struktura. Šele 1991 v vrhu NATA pride do odločitve, da se pomaga državam in kandidatkam pri razvoju za vstop v NATO ali v PzM.

Takrat je šele ta struktura izstopila, prej pa ni bila na sceni.

- Razmere, v katerih CEP (*civilno krizno načrtovanje*) deluje – od nesreče, prek druge krize, do velike vojne

Tu je klasifikacija, ki jo NATO sam navaja – ne bomo se ukvarjali s tem kakšna je verjetnost, da se velika vojna zgodi. NATO je že sodeloval pri sanaciji vojnih razmer in tudi reševanju drugih kriz. Vpleten je bil tudi v vojno – v zadnjem času: zračni napad na ZRJ → civilno krizno načrtovanje je moralo vojaški napor podpirati.

Razvoj CEP v luči vojaške strategije Nata

- Čvrsti odgovor (*massive response*)

→ Priprave na totalno vojno; preživetje

V 60tih letih je bil *massive response* (masovni odgovor) – takrat so se pripravljali na totalno vojno, na preživetje sistema, prebivalstva in gospodarskih potencialov – oziroma ohranjanje teh potencialov v miru.

- Prožni odgovor (*flexible response*)

→ Dopolnilno odvrčanje ter krizno upravljanje in vodenje

V 60-tih letih se razvija strategija prožnega odgovora, kjer je imelo civilno krizno načrtovanje vlogo odvrčanja agresije na države članice NATA. Počasi prevzema tudi funkcijo kriznega upravljanja in vodenja – še posebno v povezavi z različnimi velikimi naravnimi nesrečami npr. poplave S morja. → NATO je dobil idejo, da bi bilo dobro, da se pripravi tudi na tem področju. Ta koncept dobi kasneje večjo veljavo.

- Strateški koncept po hladni vojni

→ Podpora mirovnim in humanitarnim oper., krizno upravljanje in vodenje, sod. v EAPC

Civilno krizno načrtovanje podpira mirovne operacije NATA kjer podpira civilno upravljanje in vodenje in sodeluje tudi v EAPC (Evro Atlantski partnerski svet).

Organiziranost

- Višji komite za civilno krizno načrtovanje

Organ, ki je najvišje svetovalno telo NAC (Severno atlantskega sveta). Ki je največji organ v NATO (Severno Atlantski Svet) sestaja se v različnih inkrinacijah – v formatu obrambnih ministrov, zunanjih ministrov; ko pa gre za pomembne odločitve se sestane na vrhu summit – zadnji v Bukarešti. Pred tem Summit v Madridu 1997 – povabila državam kandidatkam (Poljska, Češka, Madžarska), Washington 1999, Praga 2002 – povabljen v nato RS. Liga 2004, NAC – kot najvišji organa v NATU sestaja se v različnih inkrinacijah.

Višji komite je svetovalno telo tega organa odločanja.

- Direktorat za civilno krizno načrtovanje
to je v bistvu uprava – upravna struktura, ki na tem področju deluje.
- Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre (EADRCC)
E-A center za koordiniranje pomoči ob nesreči.
- Euro-Atlantic Disaster Response Unit (EADRU)

Naloge Direktorata CEP

-koordiniranje in vodenje načrtovanja, ki je usmerjeno na hiter prehod gospodarstev članic Nata v krizno stanje,

neka koordinacijska vloga, ko gre za izdelovanje načrtov za prehod v krizno stanje.

- razvijanje načrtov za uporabo civilnih virov pri podpori obrambe zavezništva in za zaščito civilnega prebivalstva,

- zagotavljanje kadrovske podpore SCEPC (*višji odbor za CEP -višji komite za civilno krizno načrtovanje – Senior Civil Emergency Planinig Commite*) in devetim načrtovalnim odborom, ki so odgovorni za krizno upravljanje na področju prevoza, oskrbe, komunikacij in zaščite ljudi.

Devet različnih odborov, ki delujejo znotraj direktorata in nadzirajo različna področja. Njihove funkcije se lahko grupirajo na 4 kategorije: Prevoz, preskrba, komunikacija in zaščita ljudi.

Naloge EADRCC (E-A center za koordiniranje pomoči ob nesreči)

- Informirati generalnega sekretarja Nata o nesrečah v državah EAPC
- Koordinirati ukrepanje ob nesreči na območju držav EAPC
- Razvijati koncept enote za ukrepanje ob nesreči (EADRU)
- Delovati kot medij za razširjanje informacij o pomoči ob nesrečah znotraj območja držav EAPC

Mora zbirati te informacije in jih razširjati. Te informacije se nanašajo predvsem na potrebno pomoč prizadetemu območju.

Značilnosti EADRU

- Nestalna enota, mešanica vojaških in civilnih elementov
 - Sestava in obseg enote sta odvisna od narave vsakokratne nesreče
- Sestava je odvisna od narave nesreče in njenega obsega. To pomeni, da so države članice EAPC identificirale različne enote (civilne in vojaške), ki jih lahko ponudijo NATU za

delovanje ob primeru večjih nesreč. Ko do nesreče pride EA koordinacijski center za pomoč ob nesreči oblikuje nek modul teh elementov in na ta način sestavi enoto. Ni stalna struktura ampak je to struktura, ki se sestavi iz nacionalnih vojaških in civilnih elementov, ko se nesreča že zgodi in vemo kakšna je ta nesreča. Zato so informacije o nesreči, ki izhajajo iz države zelo pomembne, da oblikujejo ustrezno enoto, ki bo najbolj učinkovita.

- Praviloma deluje na območju držav EAPC lahko pa ob ustrezni politični odločitvi NAC (*E-A saveta*) to pomoč ponudi tudi državi izven tega območja.

- Skupna urjenja in vaje – povezljivost

želi se doseči visoko stopnjo povezljivosti različnih enot iz različnih držav. Zasleduje se cilj povezljivosti – inter-operativnosti.

- Sodelovanje in sinergija

logično se zdi, da če države ponudijo različne elemente, da bo to dalo sinergične učinke.

Faze delovanja EADRU

- Priprave

- Križa (zahteva za pomoč, ocena nesreče, priprave na razmestitev, koordiniranje s prizadeto državo, prehod meje, koordiniranje gibanja)

križa mora najprej na podlagi posledic, ki so se zgodile, ponuditi neko zahtevo (država mora dati zahtevo za pomoč – da se vidi kaj se je zgodilo, kakšen so posledice in kaj potrebuje). Nato se nesreča oceni, izvedejo se priprave na razmestitev, izvede se koordiniranje z prizadeto državo, sledi pristop meje, in koordiniranje gibanja po prizadetem območju,

- Razmestitev in delovanje

- Umik (priprave in vrnitev)

- Faza po umiku (analiza ukrepanja).

Sledi še faza po umiku – to je podobno kot pri EU : neka analiza o tem ukrepanju. To je lahko pomembno za prihodnje nesreče.

Sodelovanje s partnerji v okviru EAPC

NALOGE V ZADNJEM OBDOBJU – CILJI:

- razvoj struktur kriznega načrtovanja, ki so pod civilnim nadzorom,

Pomembno poudariti, še posebej v nekdanjih socialističnih državah te strukture civilnega kriznega načrtovanja niso bile vedno avtonomne. Če že niso bile vsaj delno vojaške strukture in če niso bile v koordinaciji civilnih in vojaških struktur pa so bile velikokrat pod vojaškimi strukturami. Zdelo se je pomembno, da se pojavom civilnih struktur da samostojne naloge strogo pod civilnim nadzorom.

- prispevek k večji učinkovitosti CEP zmogljivosti,

Tu so razna priporočila v zvezi z reorganizacijo teh sistemov. Ti so bili neracionalni, neučinkoviti. – v duhu povezljivosti je prišlo do veliko sprememb na bolje.

- doseganje standardizacije in interoperabilnosti/povezljivosti kriznih načrtov, postopkov, služb in opreme,

logično se zdi, da če se različni elementi nacionalnih držav, ki sodeluje v skupnem naporu – da če imajo skupne načrte, postopke, da imajo podobno organizirane sorodne

službe, opremo... v praksi pa kako poteka konkretno reševanje je težko presoditi. Ali je učinkovito ali ne.

- spodbujanje regionalne samozadostnosti, vključno z bi- in multilateralnimi sporazumi o medsebojni pomoči. spodbujanje držav, da podpisujejo sporazume z državami na tem področju. Da postanejo v regiji neka sodelovanja. Da se dosega sinergija na tem področju.

Npr. območje piranskega, tržaške delno Hrvaške Istre – logično se zdi da bi tu države sodelovale in imele skupne zmogljivosti za ukrepanje še posebej ob ekoloških nesrečah. Da se doseže sinergija kritične mase, za poseganje ob takšnih primerih – jasno je, da so vse 3 države prizadevajo za to da se kakšna ekološka nesreča ne zgodi.

Ponavadi se države, ko gre za takšne zaključene celote in manjša območja lahko dogovorijo. Države imajo skupni interes in da se kaj storiti. Če gre za večja in širša območja, kjer so manj opredeljeni problemi pa je težji sporazum.

Vsebinski poudarki:

- zakonodaja in civilni vidiki kriznega upravljanja, predvsem pomoč pri sprejemanju ustrezne zakonodaje na tem področju in pri spodbujanju razvoja civilnih struktur kriznega upravljanja.

- preprečevanje in upravljanje nesreč in humanitarna pomoč,

- civilno-vojaško sodelovanje.

To je: civil military cooperation (CIMIC)

To je težko upravljati, ker je veliko struktur – nacionalnih kultur, ki so vpleteni...

Priporočila EAPC pri usklajevanju pomoči ob nesreči v Evropi

- usklajevati investicije v izgradnjo zmogljivosti za ukrepanje ob nesreči, naj gre za nek koordiniran napor.

- izboljšati usklajevalne in mobilizacijske postopke,

- izboljšati zveze med regionalnimi mrežami za usklajevanje pomoči tehnično komunikacijski vidik

- določiti posebne projekte za sistematično izboljšanje procesa nudenja pomoči in

- skupno delo v smeri mobilizacije virov in soočanja z izzivi.

Tipično NATO-vo – ko NATO govori O izzivih to pomeni da je nekaj že zelo narobe

Načela Nata pri nudenju pomoči ob nesreči

Vidi se princip subsidiarnosti.

Politika nudenja pomoči temelji na treh osnovnih načelih:

- Odgovornost za ukvarjanje z nesrečami nosi prizadeta država,

- ZN ohranjajo osrednjo vlogo pri usklajevanju mednarodnih operacij za odpravo posledic nesreč. Nato bo s svojimi mehanizmi dopolnjeval in zagotavljal dodatno podporo ZN znotraj področja članic EAPC in ne bo podvajal njihove vloge,

v E-A koordinacijskem centru za pomoč ob nesrečah so tudi predstavniki EU in ZN – napor naj bi se usklajeno in varno izvajal.

•Vloga Natovih mehanizmov je usklajevalna in ne usmerjevalna. V primeru potrebe po mednarodni pomoči ob določeni nesreči, je odločitev o nudenju pomoči na strani posamezne države, v njenih rokah pa je tudi odločitev, ali naj jo nudi skozi mehanizme Nata ali neposredno prizadeti državi.

Samo usklajuje, nima pa usmerjevalne vloge.

•**Vloga Nata pri nudenju pomoči je trojna:**

- deluje kot medij za izmenjavo podatkov,
- prevzame (če je zaprosen) vlogo usklajevalne organizacije,
- zagotovi pomoč ob nesreči, če so na voljo ustrezni viri zveze.

•**Dejavniki, ki po merilih Nata vplivajo na učinkovitost pomoči:**

- načrtovanje ukrepov pred nesrečo,
 - v RS se to zdi samoumevno, ampak v vseh državah glede tega področja ni enako. V 90-tih – bilo je velik držav, ker niso redno načrtovali na tem področju. Tudi pri nas je lahko na katerih področjih planiranje že zastarelo – npr zdravstveno epidemiološko področje – ni načrta, ni skupnih vaj..to se zdi samoumevno v praksi pa ni tako.

•dvostranski dogovori držav, bilateralni in multilateralni sporazumi med državami v regiji

- pripravljenost države na nesrečo in sposobnost nudenja podatkov o nesreči in potrebni pomoči, izhajajo iz tega da država ne bo znala definirati kakšno pomoč potrebuje.
- navzočnost strokovnjakov na kraju nesreče.

Tudi EU da veliko pozornosti temu, da so prisotni strokovnjaki, sploh ob zahtevnih (kemijskih...) nesrečah.

Primeri pomoči skozi EADRCC

Komunikacijski cente.

•**Poplave na Češkem avgusta 2002**

Pomoč ki so jo prosili: želeli so bolj tehnično in zdravstveno pomoč

•**Struktura pomoči:**

- Prenosni sušilci
- Črpalke
- Cepivo proti hepatitisu A
- Dezinfekcijska in prečiščevalna sredstva, ki bazirajo na kloru
- Insekticidi za množično uporabo

•**Poplave v Albaniji septembra 2002**

tudi hrana in osnove življenjske potrebščine in tudi nekaj tehnike. struktura je različna in skladna s potrebami in zahtevami, ki so jih ti dve državi posredovali NATU.

•**Struktura pomoči:**

- Hrana: riž, olje, sladkor, testenine, konzervirano meso
- Odeje, postelje, vzmetnice
- Visokotlačni čistilci,
- Prenosni sušilci
- Zaščitne mreže